

Kriisiks valmistumise esimene samm on koolitus

Neve Vendt^{1, 2, 3}

Tänavuste Eesti arstide päevade avasesioonil peetakse arutelu Eesti tervishoiuteenuse osutajate valmistumisest kriisideks ning koostööst Eesti Kaitseväge ja Terviseametiga.

Tervishoiuvaldkonna viimase aja suurim kriis oli COVID-19-pandeemia, mis andis silmi avava kogemuse kogu maailmale, sealhulgas meie tervishoiusüsteemile. Selle perioodi üks õppetundidest oli mõistmine, et tervishoiutöötajad vajavad lisaks erialasele pädevusele ka teadmisi ja oskusi kriisidega toimetulekuks. Sel ajal olid haiglatel olemas üldised kriisiplaanid, kuid töötajate teadmised tegutsemiseks kahjuks napid.

Kaitseväge akadeemia sõja- ja katastroofimeditiinikeskus (SKMK), mis loodi 2008. aastal, on sõja- ja katastroofimeditiini õpetanud arstiüliõpilastele alates 2012. aastast ning õdedele sellele järgnevalt aastast. See meditsiinitudengite kohustuslikku õppekavasse kuuluv kursus on Euroopas ainulaadne ning seda tuuakse positiivseks eeskujuks kõigis NATO liikmesriikides. Kursuse eesmärk on olla reservmedikute koolitamise esimene samm Eesti Kaitseväes.

Enne 2022. aastat olid haiglad lähenenud hulgikannatanutega sündmuste haldamisele loovalt, teinud korduvalt kriisiõppusi, kuid mitte koolitanud töötajaid neis olukordades tegutsema. Nendel õppustel (nt „Tervex“) näitasid arstid ja õed oma parimaid oskusi kannatanuga toimetulemisel, kuid hulgikannatanutega situatsiooni üldine korraldus, logistika ja juhtimine vajas olulist parendamist.

Sõja- ja katastroofimeditiinikeskuse ettevalmistusi suurõnnetuse juhtimise ja haldamise õpetamiseks alustasime keskuse tolleaegse ülema Ahti Varblase eestvedamisel 2018. aastal. Koostöös Suurbritannia kaitseväge meditsiiniteenistusega sai SKMK juba samal aastal sertifitseeritud ALSG (*Advanced Life Support Group*) keskuseks, millel on õigus korraldada Eestis rahvus-

vaheliselt sertifitseeritud suurõnnetuse haldamise ja toetuse kursusi (*Major Incident Management and Support*). Nende kursuste peamiseks sõnumiks võib pidada Benjamin Franklini tõdemust, et ebaõnnestunud plaan on plaani puudumine. Kursuste eesmärk on anda suurõnnetusega toimetulekuks esmased teadmised ja oskused organisatsioonilisest struktuurist, rollidest ning valmistumise planeerimisest, haldamisest ja sündmusejärgsest analüüsist nii haiglaeelses etapis kui ka haiglas.

Kiirabimeeskondi koolitati suurõnnetusega toime tulema juba 2018. aastast. Haiglateni jõudis teadmine, et mitte ainult juhtkond, vaid ka töötajad peavad mõistma suurõnnetuse halduse aluseid, koroonakriisi ajal.

Koolituste läbiviimisega oli kohe nõus liituma Terviseamet, kelle üheks ülesandeks on laiapindse riigikaitse ja tervishoiuteenuse osutajate kriisideks valmisoleku toetamine. Meie eesmärk oli koolitada Eestile instruktore baas, kes saaksid edasi koolitada võimalikult paljusid tervishoiutöötajaid. Terviseameti ja SKMK hea koostöö raames oleme viimase kolme aastaga koolitanud suurõnnetuste haldamise kursustele kokku 8 kursuse direktorit ja ligi 80 instruktorit ning nüüdseks pakuvad lisaks SKMK-le kursusi kaheksa tervishoiuasutuse koolituskeskused. Kokku on koolitused läbinud peaaegu 1500 osalejat.

Lisaks kriisikoolitustele otsustasime koos Terviseametiga alustada kiirabi- ja haiglatöötajate koolitamist traumapatsientide käsitlemiseks ühtsetel alustel. Koostatud on digitaalne õpperaamat ja kursuse õppekava „Traumahaige esmane käsitlemine Eestis – TEKE“ ning esimene kursus toimus 2023. aastal. Raamatu täiendatud trükk on ilmumas juba sellel aastal, sest meie soov on nii kursusel kui ka õppematerjalil kajastada uusimaid Eestis kättesaadavaid tõendus põhiseid suundi traumahaigete ravis. TEKE-kursuse eesmärk on tagada

¹ Kaitseväge Akadeemia sõja- ja katastroofimeditiinikeskus,
² TÜ Kliinikumi anestezioloogia ja intensiivravi kliinik,
³ Eesti Arstide Liit

kõigile õnnetusse sattunud inimestele Eestis kvaliteetne ja ühtsetel alustel põhinev esmane abi, olenemata õnnetuse toimumise piirkonnast, saabuvast kiirabimeeskonnast või vastuvõtvast haiglast. Samuti on kursuse eesmärk tagada erinevate asutuste personali kiire ja ühene üksteisemõistmine, kasutades ühtseid mõisteid.

Kursusel osalemise soov on olnud suur, mistõttu on need kiiresti täitunud, ning nende vastu on huvi tundnud ka perearstid ja -õed. Selleks, et teadmised ja oskused jõuaksid võimalikult kiiresti tervishoiutöötajateni, on SKMK peamine siht instruktorite väljaõpe, et suuremad raviasutuste koolituskeskused saaksid koolitada oma personali. Kokku oleme koolitanud üle 60 instruktoriga ja koolitustel on kolme aasta vältel olnud peaaegu 500 osalejat.

Kõik nimetatud kursused põhinevad ühtsetel alustel ja olenemata koolituskes-

kusest on samad nii õppemetoodika kui ka õpiväljundid.

Lisaks koolitustele teeme raviasutustega koostööd kriisiõppuste korraldamisel, mis peamiselt keskenduvad suurõnnetuste lahendamisele. Kõige tuntumad on kaitseväge korraldatud õppused „Kevadtorm“ ja „Siil“ ning nende ühe osana kiirabi ja haiglaid haarav „Tervex“. Selle aasta juunis toimub Eestis suurim meditsiinialane suurõppus „*Vigorous Warrior 2026*“ kaitseväge, liitlaste ja Eesti tervishoiuteenuse osutajate osalusel. Hea on tõdeda, et viimasel kahel aastal on kriisiks valmistumine toimunud õigetest alustel, s.t õppus on järgnenud koolitusele ning kõik osalejad on teadlikud oma rollist ja tegevustest sündmusel. Usun, et võime olla uhked, et saame tänavusel õppusel näidata liitlastele oma aktiivset tsiviil- ja militaarkoostööd tervishoiuvaldkonnas.